

ENCICLOPEDIA ROMÂNIEI

Extras din Anton Golopenția, *Opere complete, vol. I. Sociologie*.
București: Editura Enciclopedică, 2002
Vezi, la sfârșitul documentului, adnotarea din același volum, semnată de Sanda Golopenția.

De ziua cărții au apărut întâiele două volume ale *Enciclopediei României* (I. Statul; II. Țara).

Despre realizarea acestei opere va mai trebui să vorbim. Curând, pentru a prezenta critic cuprinsul volumelor apărute. În viitor, pentru a întreprinde aceeași operație cu privire la cele patru volume ce urmează să mai apară (III. Economia Națională; IV. Întreprinderi și instituții economice; V. Cultura Națională; VI. Instituții și personalități culturale).

Azi nu putem decât s-o semnalăm, conturându-i semnificația.

Neamul nostru se îmbogățește, nu cu o altă *Enciclopedie* românească, ci cu o *Enciclopedie a României*. Lucrarea aceasta nouă nu urmează tradiția deschisă prin marea *Enciclopedie* franceză a lui Diderot și d'Alembert. Nu e un dicționar alfabetic de definiții și de informații. Un arsenal, în care oricine să poată găsi sau verifica lesnicios crâmpoie de cunoștințe din orice domeniu. Ci înfățișarea unitară a acelei mari individualități politice care se cheamă România. În comparație cu *Enciclopediile* obișnuite, care înfățișează o abreviată a lumii întregi și a toată știința despre ea, în duzina lor de tomuri, obiectul ei este foarte limitat. Un singur neam, statul pe care și l-a realizat și cultura pe care și-a creat-o. Ceea ce poate prilejui *Enciclopedia României* întrece, însă, cu mult ceea ce are de dat o *Enciclopedie-dicționar*. Cititorul ei, cel care o citește din scoarță în scoarță, de la vol. I la al VI-lea — căci ea se cere citită și nu consultată — se familiarizează cu chiar viața nației românești.

Deosebirea dintre *Enciclopedia*-tablou complet al unei realități și *Enciclopedia-dicționar* de cunoștințe este un aspect al *concepției noi despre rostul și natura științei* pe care o caută filozofia vremii noastre.

Ne dăm seama, mai mult, că a ști trebuie să însemne a fi orientați în mediul în care trăim, că rostul științei este să organizeze fiecareia viața lui spirituală și

materială, situându-l în lume și învățându-l să-și înlesnească viața. Importă nu mulțimea cunoștințelor, ci faptul dacă ai cunoștințele pe care le cere echilibrul tău spiritual și traiul tău, acolo unde te afli; în mijlocul neamului *tău*, în meseria *ta*. Ne învățăm să distingem *știința*, antrepozit a tot ce poate fi știut, de știința de care are nevoie *cineva*.

Suntem, însă, încă obișnuiți să credem că cei ce nu sunt profesioniști ai științei trebuie să fie un fel de oameni de știință de calibru mai mic. Învățământul se străduiește încă să atenueze cât mai mult deosebirea aceasta. Între profesionistul științei și omul de altă profesie trebuie să fie însă o deosebire calitativă, nu una de grad.

Cui i-a dat vreodată în gând să ceară ca toți cei care nu au meseria pantofăritului să fie totuși măcar pe jumătate sau pe sfert pantofari: lor nu le trebuie decât încălțăminte de care au nevoie ca să-și înlesnească viața. Așa și cu cunoștințele. Cel ce e de meserie om de știință trebuie să știe despre multe și despre toate, ca să nu-l găsească nepregătit cererile. Ceilalți au nevoie de cunoștințe potrivite lor. De cunoștințe care să le lămurească zarea vieții lor: să-i situeze în neam, în viață, în lume. Consecința practică a acestei schimbări de concepție va fi o schimbare de obiectiv a producției de cărți. Se scrie și se tipărește azi numai în perspectiva omului de știință. Analitic și fragmentar.

Avem foarte multe cărți care lămuresc detalii a căror semnificație și greutate o pricep numai specialiștii. Și mai deloc cărțile de sinteză, care să arate urzeala mare a lumii, a vieții, a țărilor, de care au nevoie cei ce nu sunt oameni de știință, ca să-și organizeze concepțiile și acțiunile. Barbaria „mulțumitor“, care e deplânsă de atâția esteți și esești, este o urmare a lipsei de responsabilitate a celor ce scriu și editează. Nu produc ce trebuie acestor mulți ca să recapete, în cadrul civilizației moderne, unitatea atât de nostalgic proslăvită, tot de esești și esteți, a vieții și concepțiilor, a vieții țărănești dinainte sau a vieții creștine medievale. Întreprinderea unor Saint-Simon și Comte, care credeau că, dincolo de munca în specialitate, omul de știință are misiunea de a *reorganiza* concepțiile și criteriile diriguitoare ale acțiunii, a devenit și mai acut necesară azi.

Dându-i românului posibilitatea de a-și cunoaște neamul în totalul lui, *Enciclopedia României* este o faptă mare pe calea aceasta nouă a producției științifice destinate celui ce nu e om de știință. Oamenii de știință puteau să-și închege și până acum o imagine sintetică despre România, dacă aveau nevoie de ea. (N-au avut-o, însă, prea mulți.) Din puzderia de tratate și studii speciale a lipsit însă înfățișarea integrală a României, de care avea nevoie marea mulțime a românilor. Ei și-o puteau închege și din Enciclopediile-dicționare; oamenii de rând însă, n-au nici timpul și nici concentrarea de a aduna din dicționare mulțimea risipită alfabetic a elementelor necesare.

S-a spus că Enciclopedia aceasta e o carte pentru pătura noastră conducătoare; credem că e, întâi de toate, o carte pentru românul din profesiile economice și pentru cei ce în școlile primare, la cazarmă, în redacții, au menirea de a ajuta mulțimea să se situeze în lume, cunoscându-și neamul.

Enciclopedia aceasta, înfățișare integrală, deși novatoare ca puține alte publicații, are totuși o ascendență în cultura românească. Reia tradiția pe nedrept uitată a tablourilor Țărilor românești inspirate de *statistica descriptivă* a veacurilor XVII și XVIII. Deși nu este scrisă pentru străini și cu toate că folosește toate aprehensiunile despre structura și dinamica fenomenelor sociale, pe care le-a cucerit între timp știința, ea este pe linia acestor înfățișări. Descrierea lui Cantemir a Moldovei, Schița Stolnicului Cantacuzino despre Muntenia, Statistica pierdută a lui Dinicu Golescu a Țării Românești și multe alte realizări ale Statisticii descriptive în Țările românești, datorite fie pământenilor, fie unor „săcretari“ domnești străini, sunt tot atâtea Enciclopedii sumare ale românilor dinainte de Unire.

Lucrarea aceasta își datorește apariția la trei forțe: profesorului Gusti care, cu elevii lui (în frunte cu Mircea Vulcănescu și Mitu Georgescu), a vrut cu acest prilej să contureze *o monografie a acelei mari unități care e România*; energiei stăruitoare a d-rului Leonte, directorul consiliului de administrație, și ajutorului înțelegător al conducătorilor vieții noastre industriale, metalurgice și miniere. Apariția întâielor volume e una din sărbătorile care încoronează munca stăruitoare din ultimul deceniu a Școlii române de sociologie.

ENCICLOPEDIA ROMÂNIEI

Publicat în „Sociologie românească“, an. II (1938), nr. 4–6, p. 279–281, la rubrica *Însemnări*. Nesemnat în cuprinsul revistei, articolul este semnat cu inițialele A.G. în sumar.

A.G. publică această cronică cu prilejul apariției, în 1938, a primelor două volume ale *Enciclopediei României* (I. *Statul* și II. *Țara*).

În *Cronologie* (1937/ 15 iulie), am vorbit despre implicarea lui A.G. (ca membru fondator și ca membru al Comitetului de cenzori) în activitatea Asociației Stiințifice pentru Enciclopedia României.

Cronica lui A.G. e precedată de nota (semnată „S.R.“) intitulată *Intrarea Prof. Gusti în Académie des Sciences Morales et Politiques* (p. 279) și urmată de rapoartele *Institutul Social Român* (semnat T.H. și A.G., vezi comentariul următor); *Institutul Social Banat–Crișana* (nesemnat) și *De la Institutul Social Român din Basarabia* (de Petre Ștefănuță).

Volumele V și VI ale *Enciclopediei*, despre care vorbește A.G., nu au fost publicate.

În paragraful 7 am modificat topica enunțului. Ea era în original: „Suntem obișnuiți însă să credem încă că cei ce nu sunt profesioniști ai științei...“.